

anledt felet.» 167 **h** saknas; i noterna till läsningen anmärker emellertid v. Friesen: »Före **a** och efter **a** finnas möjligen svaga spår af en vertikal hufvudstaf — kanske af **h**. 170 **h**: »Bistafvarna bortfallna på vänstra sidan af **h**.» 185 **h**: »Vertikalstafven når icke runslingans konturlinjer och är kortare än hvar och en af sidostafvarna. Jag fattade tecknet först som skiljetecken, men samma teckens förekomst i Lingsberg 1 [U 240] som **h** runa afgör, att det också här står för **h**. Vi få så den egendomliga läsningen **tuh kialt**, till hvilken vi emellertid ha en fullständig parallell å en annan Asmund-sten, B 566, **pauh kunprubr** = **pau Gunnprubr**.» 208 **k**: »Ristaren har glömt andra bistafven till **f**!» Efter 223 **p** läser v. Friesen »den korsade slingans margstreck som **i**; **r** är här som i slutet på Yttergårds-stenen 1 [U 343] utelämnadt.»

Om namnet *Dan* se U 114. *Huskarl* förekommer som namn i några få uppländska inskrifter; se U 184 och den utförliga redogörelsen för substantivet *huskarl* i Sö 338. — Moderns namn *Holmfridr* hör till de allra vanligaste kvinnonamnen i runinskrifter (se U 25) och är också under medeltiden »rätt vanligt» (Lundgren-Brate). Det skrives en gång i U 240 även **humfripr**. Samma mindre noggranna skrivning förekommer i U 25, (se behandlingen av U 25, där alla beläggställen finnas upptagna). — Farfaderns namn *Ulfrik* är visserligen styrkt från både öst- och västnordiskt område, men det har uppenbarligen varit ett sällsynt namn. Det finnes på en sörmländsk runsten, Sö 280.

Wessén har påpekat (*Nordiska namnstudier*, s. 13 f.), att inom samma familj namn av samma bildningstyp flerstädes förekomma. Lingsbergsstenarnas Halvdan har sönerna Dan, Huskarl och Sven. »Namnen *Huskarl* och *Svæin* ha ju samma betydelse. Märkligt är också *Halfdan* och *Dan* inom samma familj.»

Det största intresset tilldrager sig självfallet inskriftens uppgift om de två englandsgälderna. O. v. Friesen har (i *Fornvännen* 1909) utförligt behandlat de inskrifter som omtala, att den man, över vilken stenen rests, har uppburit gäld. Med fyndet av U 241, som gjordes samma år som v. Friesens viktiga uppsats trycktes, erhöll man »ett nytt dokument, som intygar svenskarnas andel i vikingatrafiken i England omkring år 1000» (*Fornvännen* 1911, s. 111 f.). Lingsbergsstenarna kunna av flera skäl räknas till Upplands märkligaste, och tillsammans med Grinda- (Sö 166), Väsby- (U 194) och Yttergårdeinskrifterna (U 343, 344) ge de upplysningar till vikingatidens historia av utomordentligt värde. Se härom U 343 och 344. Formuleringen i U 241, att Ulfrik »*hafði a Englandi tu giald takit*», anger troligen, såsom v. Friesen framhållit (a. a. s. 111), »att Ulfrik redan en tid varit död, innan han samtidigt med sin son fick en minnesvård sig tillägnad».

Huruvida det ståtliga bromonumentet vid Lingsberg en gång har bestått av ytterligare en eller två runstenar, kan ej med visshet sägas. Några stenar vid brons andra ända ha icke påträffats. Ett fragment av en runsten låg emellertid i grunden till Lingsbergs mangårdsbyggnad (U 242), och tänkbart är, att man i detta fragment kan se en rest av en försvunnen brosten.

Lingsbergsristningarna äro icke signerade, men av allt att döma äro de båda, såsom v. Friesen framhåller, utförda av Åsmund Kåreson. Bl. a. styrkes detta av följande: stenarnas utsmyckning med figurer och ornamentikens allmänna drag; skiljetecknens bruk, runornas form, huggningstekniken; samma runa användes för att beteckna slutljudet i ett ord och uddljudet i det följande; **o**-runan är tecken för nasalerat *a*.

242. Lingsberg, Vallentuna sn.

Pl. 153.

Litteratur: D 2: 98. UFT h. 3 (1873), s. 87; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Berättelse öfver resa för undersökning och afbildning af runristningar sommaren 1904 (ATA); Handlingar (i ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck, a. a.; Brate foto 1904 (ATA); G. Olson foto 1941 (ATA).

I *Sveriges runurkunder* 2 (1865) omtalar Dybeck, att ett fragment »för två år sedan» påträffats i »Lingsbergs trädgård».

Fragmentet inmurades senare i grunden till köksfarstun, där det satt vid mitt första besök. Fragmentet togs ut år 1941 och uppställdes på gårdsplanen bredvid U 241.

Rödaktig granit. Mått: $0,28 \times 0,38$ m.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Dybeck):

- $\times$ auk $\times$ st[u] ...
5

- $\times$ raisa $\times$
10

... ok St- ... *raisa* ...

»... och St- ... (lät)o resa ...»

Till läsningen: Av det bevarade partiet att döma har inskriften haft sk mellan varje ord. Av runan 1 synes endast högra nedre delen av en bst. Med all sannolikhet har runan varit **r**; möjligen **r**, jfr 9 **r**. 2 **a** har mycket kort bst t. h. om hst. Av runan 8 finnes endast ett kort stycke av bst i behåll. Det bevarade stycket gör det sannolikt, att runan har varit ett **u**; 9 **r** är skadat upptill; av 10 **a** är endast nedre hälften i behåll. Av runan 11 ser man endast ett stycke av en stav nedtill; detsamma gäller runan 12. Av avståndet mellan dessa två stavar att döma har den senare runan (12) varit ett **s**; jfr 5 **s**. 13 **a** är skadat upptill. Runorna 9—13 ha sålunda varit: **raisa**. — Dybeck: efter runan 6 **t** var ännu ett **u** i behåll; runan 12 **s** helt bevarad. — Brate: »+ auk $\times$ st(u) - hör sannolikt till inskriftens början, till namnen på dem, som rest stenen. Inskriftstycket har alltså sedan Dybecks tid förlorat spåret af den första runan, hvilket i D II 98 utgör h. hst af h och hela den sista runan i D II 98 **u**. Förmodligen har denna skada skett vid styckets inläggning i muren, hvilken företagits af stenarbetare utan vetskap af ägaren patron Hansson.» Om runföljden 8—13 skriver Brate: »[u] $\times$ **raisa** [x] har likaledes skadats. D II 98 äger hela kst af **u** i dess början, nu finnes blott dess nedersta del. Runorna **raisa** äro i D II 98 fullständiga, sakna nu toppen; skiljetecknet därefter är nu borta.»

Runorna 5—7 st[u] utgöra med all sannolikhet början av ett namn, t. ex. *Styrbiorn*. Det är omöjligt att med bestämdhet avgöra, om U 242 ursprungligen tillhört bromonumentet vid Lingsberg. I sin »Berättelse» för år 1904 antager emellertid Brate, att så varit förhållandet: »förmodligen ha de båda runstenarne [= U 240 och 242] stått vid hvar sin ända af den gamla bron». Mot ett sådant antagande talar dock, att U 242 knappast, av det bevarade stycket att döma, kan ha ristats av Åsmund Kåreson och att icke någon av de i U 240 och 241 omtalade personerna bär ett namn, som börjar med St[u]-.

243. Molnby, Vallentuna sn.

Litteratur: B 68, L 452. J. Bureus, F a 6 s. 177 överst (Rhezeliu); J. Peringskiöld, F 1 5:1 n:r 16, Monumenta 3, bl. 164; O. Celsius, SR 2, s. 101, 581; N. R. Brocman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 126; R. Dybeck, Vallentuna socken 1860 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 84; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 76.

Avbildningar: Peringskiöld, teckning (i F 1 5:1); Peringskiöld och Hadorphs träsnitt (i F 1 5:1, Peringskiölds Monumenta och B 68).

Runstenen, som länge varit försvunnen, stod enligt Rhezelius »Widh Vbby eler Mölneby i Valtuna». I F 1 5:1 anger Peringskiöld stenens plats vara »Mölneby wijdh Slotthagsbacken öst söder om byn», och samma uppgift återfinnes skriven med bläck på träsnittet i Peringskiölds